

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
НАУКОВО-ДОСЛІДНА ЛАБОРАТОРІЯ АРХЕОЛОГІЇ

Відейко Марія
Слесарев Євген
Відейко Михайло

**Звіт
про археологічні розвідки
експедиції НДЛ археології
на території
Обухівського району Київської області
2018 року**

Ключові слова: археологічні розвідки, Київська область, літописний Треполь, городище,
Русь,

Київ 2018

**Звіт про археологічні розвідки експедиції НДЛ археології
на території Обухівського району Київської області
2018 року**

З 25 червня по 31 липня 2018 року археологічна експедиція НДЛ археології історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка проводила археологічні розвідки на території Обухівського району Київської області. Дослідження проводилися у рамках виконання планової теми та проведення археологічної практики. У складі експедиції працювали: співробітники НДЛ археології історико-філософського факультету та студенти першого курсу, які проходили археологічну практику.

Головним завданням польового сезону було проведення розвідок на території та в околицях с. Трипілья з метою виявлення там археологічних пам'яток. Проведено обстеження долини р. Красної у районі вул. Підгірної та закладено два шурфи і зроблено дві зачистки на Посадовій Горі — городищі літописного міста Треполь.

У долині р. Красної археологічні пам'ятки не було виявлено. Тому основні роботи зосереджено на городищі, де за відомостями, отриманими від працівників музею та з публікацій відомі матеріали різного часу, починаючи від керамічних виробів етапу VI-II трипільської культури до XIX-XX ст. В минулому археологічні дослідження — розкопки на городищі не проводилися, а усі відомості отримано під час проведення різномінітних земляних робіт, насамперед прокладання комунікацій (Відейко, 2008, 14). Тому було вирішено перевірити наявність та збереженість культурного шару у центральній частині гори, на площадці біля Обласного археологічного музею.

На цьому місці знаходиться зелена зона площею близько 1 га вільна від забудови і доступна для проведення досліджень. За наявними відомостями в центральній частині цієї ділянки знаходилася будівля церкви, збудованої з дерева, яка загинула в пожежі у 20-ті роки XX ст. З боку ріки ділянка обмежена високою (до 30м) кручею, частково укріпленою, а частково

порослою кущами, з ділянками, що осипаються. У обриві помітно сліди культурного шару.

На краю обриву у місцях виходу культурного шару було зроблено дві зачистки довжиною 1,5 — 2 м кожна, висотою до 1,7 м (рис.1-2). Вони показали наявність потужного культурного шару (до 1,5 м) належного до XIX- початку XX ст., у якому виявлено значну кількість фрагментів керамічного посуду та окислені вироби із заліза (рис.9-12)

Основні роботи проводилися на шурфах 1 та 2. Шурф 1 розмірами 1х3 м закладено навпроти корпусу школи-інтернату, у 15 м від його огорожі в напрямку до обеліска в центрі зеленої зони (рис.2-4. Шурф доведено до глибини 1,2 -1,4 м від сучасної поверхні. На цій ділянці виявлено наступні культурні нашарування:

- верхній шар потужністю 0, 3 м з чорнозему із включенням лінз з битої жовтої цегли XIX ст. та уламками кахлів XX ст.(рис.4) і цементного розчину. У гумусному шарі траплялися поодинокі фрагменти керамічного посуду XII-XIII та XVII-XVIII ст. (рис. 13) та дуже окислені вироби із заліза;

- шар чорно-сірого підзолистого ґрунту потужністю до 0,6 м, у якому трапилася велика кількість фрагментів керамічного посуду та поодинокі окислені вироби із заліза, скла та бронзи (рис.13,15).

- шар чорно-сірого підзолистого ґрунту потужністю 0,2-0,3 м у якому виявлено рештки печі, вирізаної з лесу в оточенні фрагментів посуду вірогідно XII ст.

Через виявлення решток печі давньоруського часу поглиблення шурфа до материка було припинене, оскільки бажано було б повністю вивчити даний об'єкт шляхом розкопок. Шурф законсервовано до 2019 року.

Вивчення описаних вище нашарувань у шурфі 1 дає змогу зробити наступні висновки:

- верхній шар потужністю 0,3- 0,4 м являє собою переміщений з метою планування ділянки ґрунт. Таке планування за отриманими в музеї відомостями мало місце під час відновлення обеліску в центрі майданчика

після Другої світової війни. Ці відомості співпадають з віком дерева діаметром 60-70 см, від якого зберігся пеньок неподалік від шурфа 1. Воно було посаджене після перепланування ділянки.

-культурний шар, який перекривав залишки давньоруської печі також частково міг утворитися при переплануванні ділянки, а частково — у давньоруський та пост-давньоруський час.

-наявність серед решток печі матеріалів XI-XII ст. (рис.5-6) може, при відсутності на цьому горизонті фрагментів кераміки XIII ст., свідчити про те, що житло було знищене і не відновлене після якихось подій XII ст., життя ж у місті тривало і у XIII ст.

Подальші дослідження на цій ділянці дозволять більш впевнено реконструювати ситуацію із заселенням ділянки та житлом.

Шурф 2 закладено між шкільним стадіоном та обеліском. Розміри шурфа 2х2м, доведено до глибини 0,3- 0,5 м на різних ділянках (рис.7-8). На глибині 0,2-0,3 м від сучасної поверхні у шурфі виявлено залягання перепаленої глини, серед якого траплялися дрібні уламки пісковика та фрагменти керамічних виробів XII-XIII та XVI-XVIII ст.(рис.14). Такі ж уламки траплялися у шарі гумусу, що перекривав згаданий вище об'єкт, який вірогідно є рештками печі пізнього часу.

Рештки печі було зачищено (рис.8), однак оскільки вони виходять за межі шурфа дослідження після фіксації було припинено. Об'єкт потребує подальшого по можливості повного дослідження.

Невелика глибина залягання культурних решток на ділянці шурфа 2 також може бути співвіднесена з переплануванням ділянки при відновленні обеліску — з тією різницею стосовно шурфа 1 що у даному випадку верхній шар ґрунту було зрізано і рештки печі опинилися близько до поверхні.

Привертає увагу виявлення у шурфі 2 великої кількості дрібних уламків пісковика, які утворилися при обтісуванні якихось великих виробів. З описів міста Трипілля часів Богдана Хмельницького відомо, що дерев'яна церква збудована у XVI або XVII ст. мала підлогу, зроблену з витесаних із каменю

плит: *«Вона дуже висока, з двома входами, з великими скляними вікнами довкола; має купол досить високий, широкий, круглий на восьмигранній основі, на зразок куполів нашої країни, вкритий блискучою бляхою. Двері вівтаря пречудові: великі, з наскрізним різьбленням і позолотою. Підлога церкви уся з кам'яних плит. Вона збудована з соснових колод, зв'язаних на диво майстерно»* (Халебський, 2009). Враховуючи ту обставину, що шурф 2 закладено поблизу місця, де стояв цей храм, є вірогідність, що він потрапив на ділянку, де під час будівельних робіт проводилася обробка чи виготовлення цих плит із каменю-пісковика для храму, описаного Павлом Халебським.

Під час досліджень на Посадовій горі виявлено археологічні знахідки, передусім керамічні вироби, які можна датувати різним часом, починаючи від XI-XIII ст. (рис.13-14) до XVI-XIX (рис.9-12) та навіть початку XX ст. Інтерес становлять також виявлені у культурному шарі вироби зі скла та бронзи, які датуються давньоруським часом (рис.15) та свідчать про заможність міста. Заразом перелічені вище знахідки охоплюють понад 900-річний період історії населеного пункту, закладеного, як давньоруське місто Треполь. До останньої чверті він зберігав статус міста, пізніше — містечка, а у 20-ті роки перетворився на село.

Дослідження на Посадовій Горі надають унікальну можливість відтворити окремі сторінки цієї історії та підтвердити вже наявні відомості, зокрема стосовно будівництва храму у пізньому середньовіччі. Матеріали із розкопок після завершення обробки та підготовки до видання будуть передані до Київського обласного археологічного музею.

Література

Відейко М.М. 2007 Кераміка XVII-XVIII ст. з території с. Трипілля. В: Археологічні дослідження в Україні 2005-2007 рр., Київ-Запоріжжя: Дике Поле, 2007, 14-17.

Халєбський Павло 2009: Україна - земля козаків: Подорожній щоденник / Упоряд. М.О. Рябий; Післям. В.О. Яворівського. Київ: Ярославів Вал, 2009.

Посадова Гора 2018 Зачистка 1 (шифр 3)				
Фрагменти	Загальна кількість	Епоха	№	Примітки
Вінець	18		1,2, 3, 4,5 6 7 8-16 17 29	3 жовтою поливою 3 защипами Червона глина Біла глина Чорна глина Вінце миски-покришки 3 помаранчевою поливою
Денець	8		18-25	Чорні, №25 - помаранчевий
Ручок	3		26, 27, 28	Чорні
Стінок	62		29-30	Із заглибленим орнаментом Решта –чорні, помаранчеві, білі +10шт. з помаранчевою поливою
Тарілок	3		30 31, 32	Зелена полива 3 під поливним ангобним розписом
Кісток	24			Один зуб, два рога
Цегли	3			
Заліза	3 +3			Цвяхи

Рис.1. Літописний Треполь — 2018. Зачистка 1.

Рис.2. Літописний Треполь-2018, зачистка 2.

Рис.3. Літописний Треполь 2018. Шурф 1, початок робіт.

Рис.4. Літописний Треполь — 2018, шурф 1. Верхня ділянка культурного шару із включенням цегли XIX ст.

Рис.5. Літописний Треполь 2018, шурф 1. Залишки печі доби Русі.

Рис.6. Літописний Треполь 2018. Шурф 1. Залишки печі XII ст. з
фрагментами посуду

Рис. 7. Літописний Треполь — 2018. Шурф 2, розчистка решток печі.

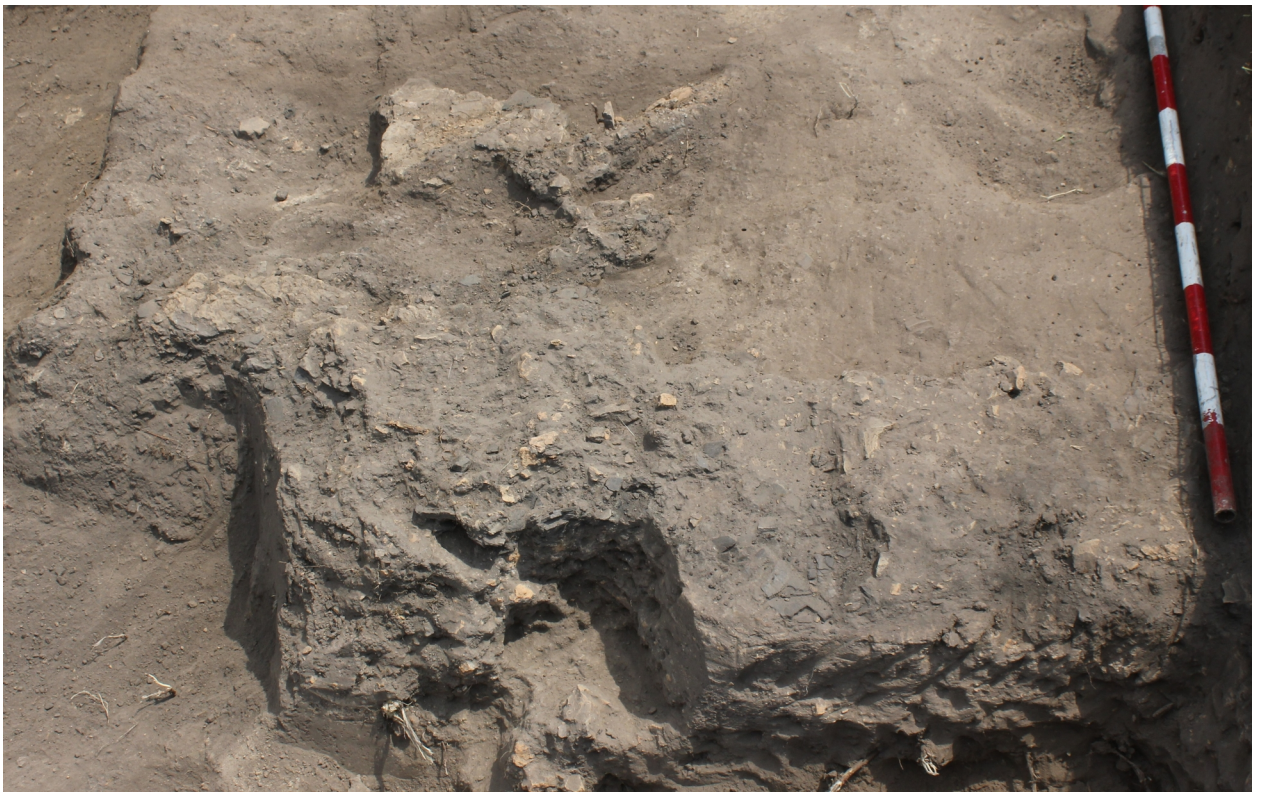

Рис. 8. Літописний Треполь — 2018. Залишки печі у шурфі 2.

Рис.9. Розвідки в Обухівському районі 2017 р., **Трипілля, Посадова гора:**
керамічні вироби 19 ст: 1, 3, 4-5 - фрагменти вінець макітер, 2, 6 –
фрагменти вінець горщиків.

Рис. 10. Розвідки в Обухівському районі 2018 р., **Трипілля, Посадова гора:**
керамічні вироби 19 ст: 1-4 - фрагменти вінець тарілок з під поливним
ангобним розписом, 5-7— фрагменти .

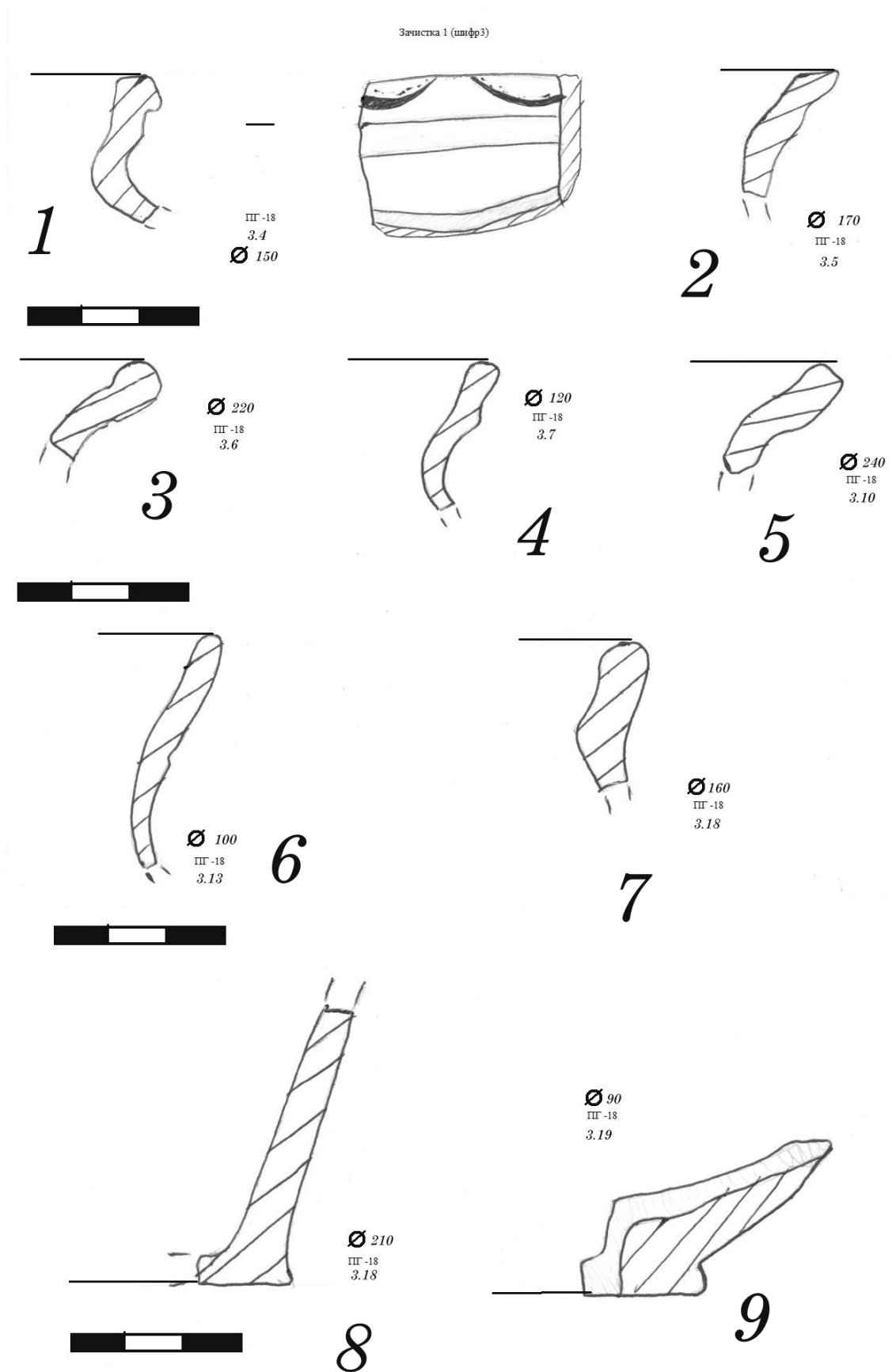

Рис. 11. Розвідки в Обухівському районі 2018 р., Трипілья, Посадова гора: керамічні вироби 19 ст: 1-7 - фрагменти вінець горщиків, 8-9— фрагменти .

Рис 12. Розвідки в Обухівському районі 2017 р., **Трипілля, Посадова гора:**
керамічні вироби 19 ст: 1, 3, 4-5 - фрагменти вінець макітер, 2, 6 –
фрагменти вінець горщиків.

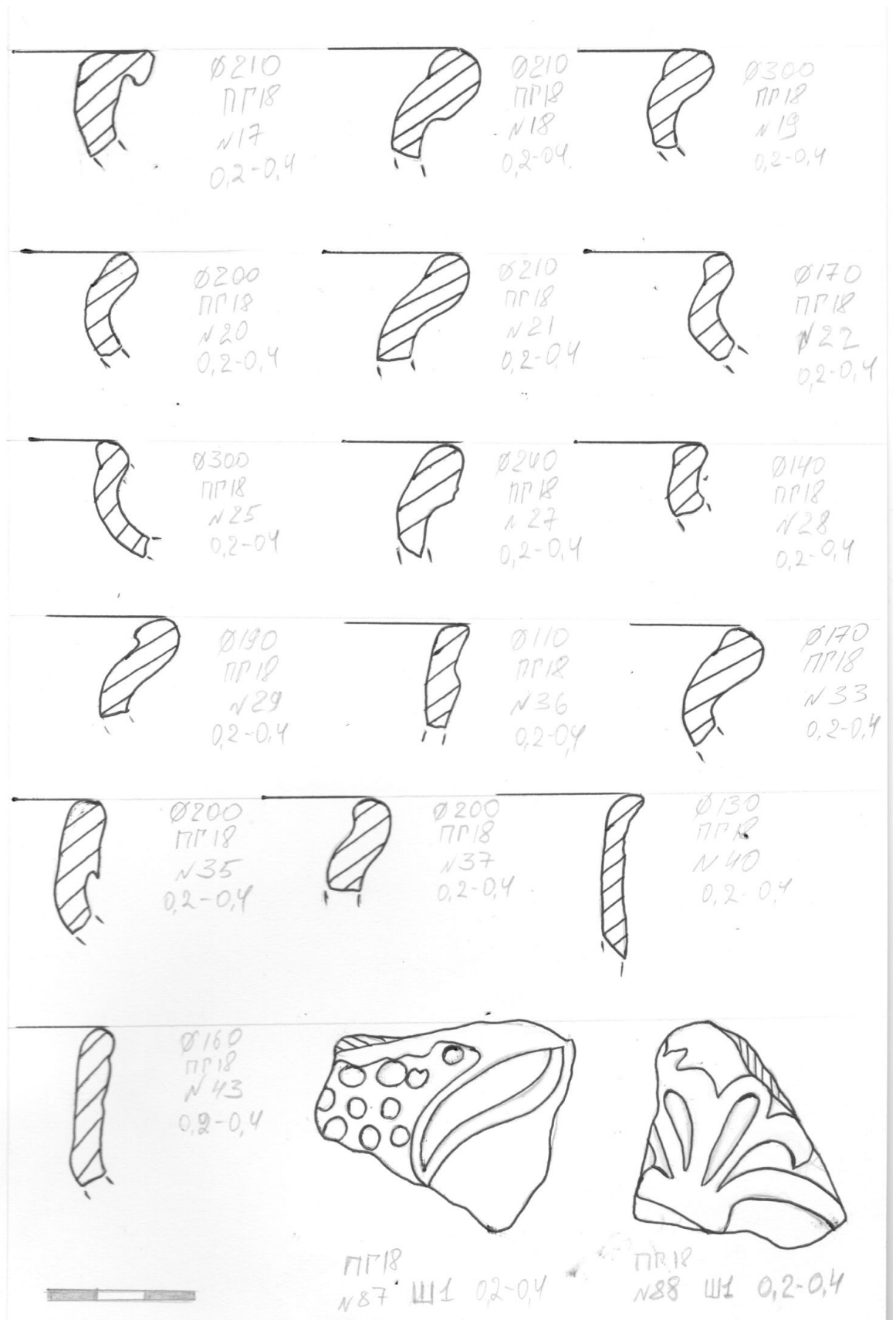

Рис. 13. Літописний Треполь, знахідки з шурфа 1: керамічні вироби.

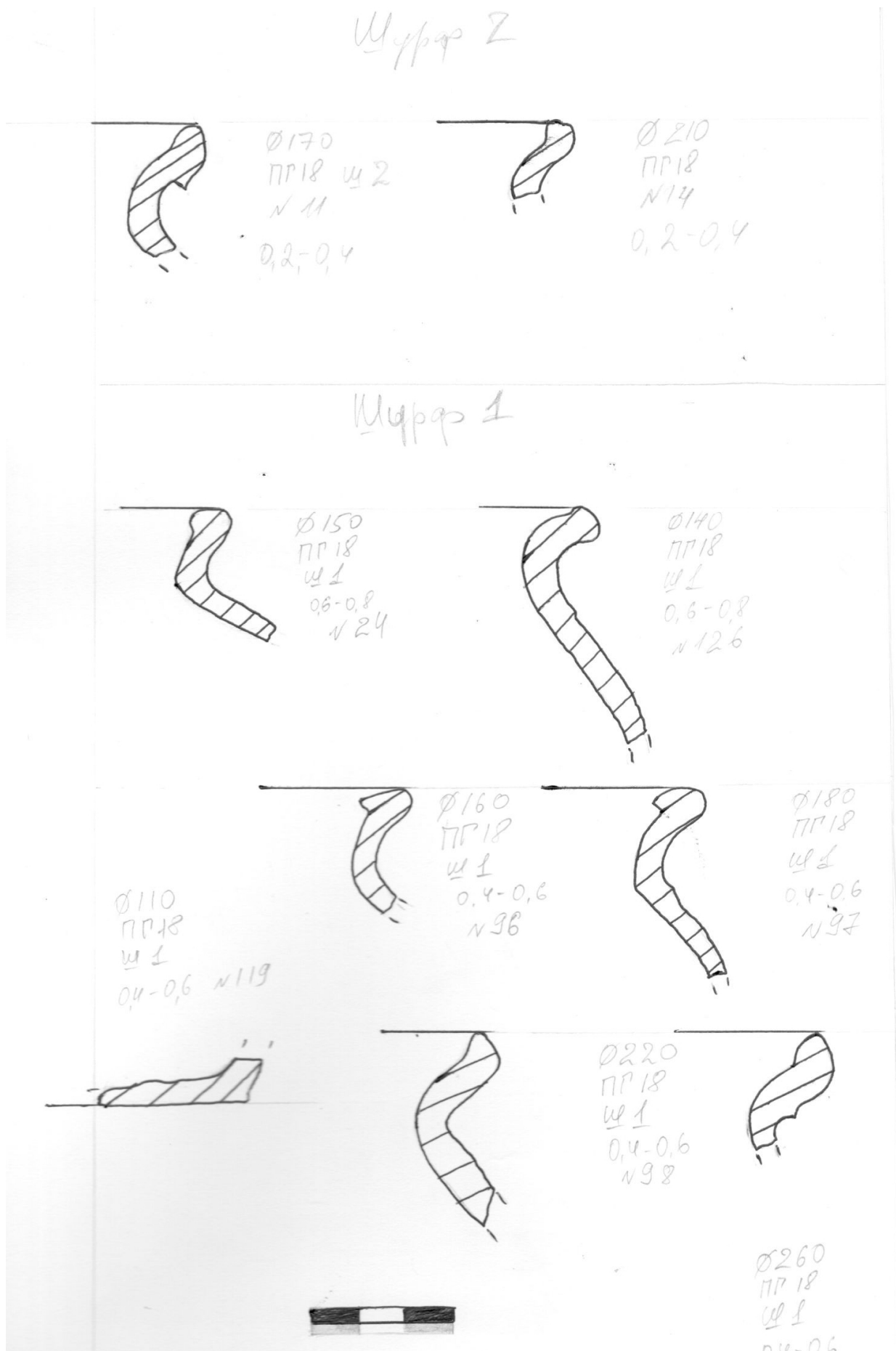

Рис.14. Літописний Треполь 2018, шурф 2, керамічні вироби.

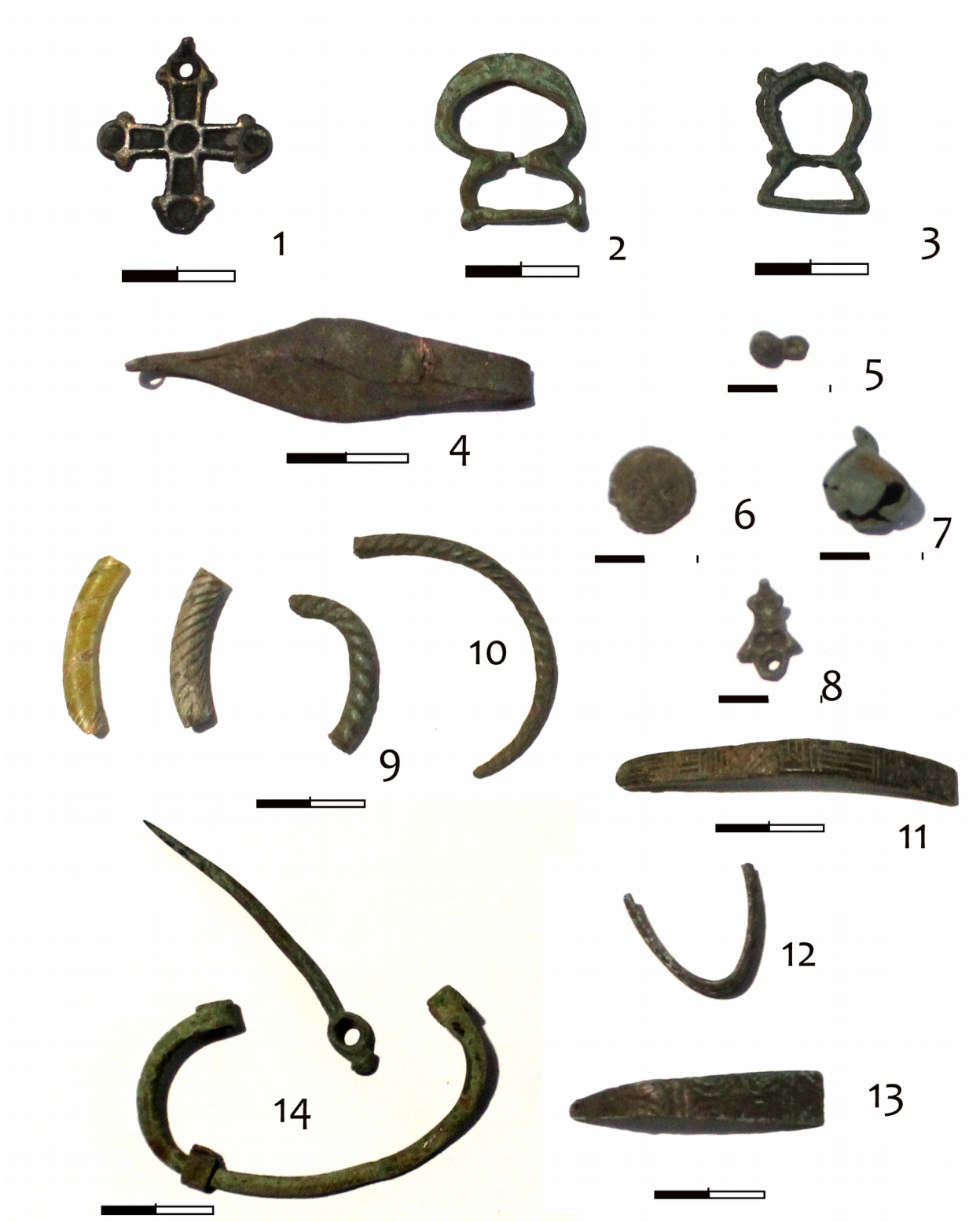

Рис.15. Літописний Треполь, знахідки з культурного шару, шурф 1: вироби з металу та скла (9).